

Motion till riksdagen

1985/86:Jo513

Ingegerd Anderlund och Lennart Pettersson (s)

Djurhållningen

Dagens situation

Dagens situation för jordbruket är krisartad men samtidigt väldigt skiftande. Vissa jordbruksföretag har således en ganska god lönsamhet, medan andras situation är direkt akut. Den största orsaken till dålig lönsamhet anses vara felinvesteringar och därigenom obetalbara skulder.

För att klara av den ekonomiska situationen sätter bonden in fler djur i stallet för att öka produktionen. Det ger överproduktion av animalieprodukter med försämrat pris som följd och ekorrhjulet snurrar vidare.

För djuren innebär naturligtvis produktionshetsen nackdelar. Dels måste djuren drivas att producera mer, dels blir sådant som arbets-, djurplats- och transportkostnader än viktigare fält att göra inbesparingar på.

Det är inte bara jordbrukskrisen under 1970- och 1980-talen som fört med sig allt hårdare djurmiljöer. Utvecklingen av ny "produktionsteknik inom animalieproduktionen" gjorde sig gällande framför allt på 1960-talet med en politisk strävan mot allt större, lönsammare enheter.

Burhållningen av höns t. ex. blev allt vanligare. Svin fixerades i sina bås eller bands t. o. m. upp. Man gick ifrån en mer integrerad djurhållning där exempelvis gödkalvar föddes upp på samma gård som mjölkkor. Nu fraktades kalvar och smågrisar i stor skala till speciella slaktdjursuppfödare. Slaktkycklingen blev broiler och föddes upp i tusental i stora hangarer. Stordrift var nyckelordet. När det gäller djurens hälsa har bakslagen duggat tätt med början under 1960-talets senare år: ledbesvär hos svin, kannibalism hos höns och lungbesvär på grund av foderdamm framför allt hos svin. Listan kan göras lång och statistiken över sjuka djur som förs till slakt är skrämmande.

Hur de ökade lönsamhetskraven och jordbrukets ökade mekanisering påverkat djurens situation

Svin

Svinen är de av husdjuren som mest liknar människan. De är flockdjur och allätare med stor motivation att undersöka sin miljö. Svinen utmärks också av att de har vissa beteenden — t. ex. vilar och urinerar — på bestämda platser. De har dålig temperaturreglering och tål således varken sträng kyla eller stark värme särskilt bra. Vid stark värme använder de gyttebad för att svalka sig. Hörsel, lukt och känsel är välutvecklade hos svinet.

I ett fritt tillstånd bygger suggan ett stort gräsbo till sina kulingar som redan under distadiet utbildar en strikt rangordning, sugordningen. Varje kuling har sin egen spene. Diaperioden är 15—16 veckor.

I dagens rationella djurhantering försöker man öka produktiviteten genom att ta fler kullar av varje sugga. Man försöker avvänja smågrisarna allt tidigare (2—3 veckor mot 6—7 i vanliga fall). Detta resulterar ofta i skador på kulingarna genom att de "diar" på varandra på grund av sin höga motivation att suga. Den tidiga avvänjningen kan också leda till matsmältningsstörningar.

Mellan grisningarna står sinsuggorna ofta fixerade i trånga bås där de inte kan vända sig om eller ha tillräcklig social kontakt med andra grisar. I en del fall har de gemensam gödselgång, men rörelsefriheten är ändå starkt begränsad. Hög grad av fixering tar sig ofta uttryck i stereotypa beteenden som t. ex. bitande på båsets stålrör.

Slaktsvinen förs ofta samman och föds upp på speciella gårdar. Beläggningen i boxarna är för det mesta hög, och har grisarna inte mycket att sysselsätta sig med, kan öron- och svansbitning förekomma. Stora anläggningar ökar infektionsrisken och minskar tiden som ägnas åt varje djur. Var fjärde gris är sjuk! 50—70% av de som slaktas har eller har haft lunginflammation, 60% magsår och 80% leddskador.

Nötkreatur

Nötkreaturen är flockdjur och idisslare med en strikt rangordning. En stor del av deras dag går åt till att äta. Mycket tid ägnas också åt att slicka sig själv och andra rena. De flesta raser tål hårt väder ganska bra, bara de har tillgång till skydd. Hörsel, lukt och känsel är välutvecklade, liksom synen. Samspelet mellan moder och unge och mellan ungdjur är, som för andra husdjur viktigt för djurets sociala utveckling. Lek är mycket vanligt både hos ungar och vuxna djur. Kalven diar kon minst 7—8 månader i naturligt tillstånd.

Dagens mjölkhantering innebär nästan alltid att kalven skiljs från kon praktiskt taget direkt vid födseln. Ofta sätts kalven i ensamkätte, bl. a. för att inte genom sitt otillfredsställda sugbehov suga för mycket på andra kalvar. Det blir allt vanligare att mjölkkor och gödkalvar får stå inne året om. Vissa erfarenheter tycks tyda på att bl. a. kalkomsättningen då försämraras med skelettsvaghet och kalvningsförlamning som följd. Kor i lösdrift har ändå viss möjlighet till motion, vilket inte gödkalvar har. Ofta står de alldeles för trångt och på ett kalt spaltgolv. Jämför dessa med kalvar på grönbete.

Fjäderfä: tamhöns

Tamhönan är ett flockdjur med en mycket utpräglad rangordning, den s. k. hackordningen. För stabiliteten i en flock är det viktigt att djuren har möjlighet att genom olika signaler, s. k. agonistiska beteenden, upprätthålla denna dominanshierarki.

Djungler och bambusnår är hönans ursprungsmiljö. Fritt levande höns

bildar vanligen småflockar om 10—30 djur. Hönan är i stort sett allätare även om hennes näbb och matsmältningsapparat är mest lämpad för frökost. En stor del av den frilevande hönans dag går åt till födosök. Hon är mycket uppmärksam på förändringar i miljön, för att upptäcka eventuella fiender. Liksom andra fåglar är hönan ett utpräglat "syn- och hörseldjur".

Kycklingarna och hönan har intensiv kontakt under några veckor. Bl. a. fungerar hönan dämpande på kycklingarnas aggressioner mot varandra. Även tuppen tycks fungera på samma sätt för en flock med honor.

Sambad och putsning är viktiga aktiviteter för hönan. De är nödvändiga för att hålla fjäderdräkten i trim. Natten tillbringar hon gärna i en buske, på en gren en bit ovan marken.

Hönshållningen av i dag utmärks dels av burhållning, dels av stora flockar — speciellt vid slaktkycklinguppfödning — på golv. Ingendera är naturligt för hönsen. Visserligen kan äggen lättare tas till vara i burarna som också ger en del andra produktionsfördelar. Men djurens kroppar slits hårdare och hönsen får inte utlopp för viktiga beteenden. Halsbölder, fjäderlöshet, sår på fötter, kam och slör är vanliga, liksom äggedarinflemmatationer. I värsta fall förekommer kannibalism, vilket en kal miljö lagt grunden till.

Broilern, eller slaktkycklingen, drabbas ofta av skelettsvaghet och hjärtfel beroende på den snabba tillväxten. De gruppbyggande beteendena som består av gemensam rusning, kan få till följd att djur dör av utmattning. Aggressiva kontakter mellan djuren, som naturligt dämpas av hönan, kan få samma effekt.

Produktion — ett bra mått på djurs trivsel

I olika sammanhang förs ofta fram att om ett djur producerar bra, så trivs det också. Naturligtvis producerar ett sjukt djur dåligt, men dagens högproducerande djur är ju framavlade just för hög produktion, bra foderomsättning osv. Att människor genom systematiskt urval försökt att ändra husdjurens egenskaper är ingen ny företeelse. Däremot har aveln blivit effektivare genom en utvecklad insemineringsteknik. Stark avel på en viss egenskap har i många fall fått negativa konsekvenser för djuren: hos kor har större juver givit ökad risk för spen tramp och infektioner. Inkorsning av stora kötttraser kan ge försvårade födslar. Avel för längre svin har i vissa fall medfört skelettsvaghet. Högvärpande honor får stora påfrestningar på ägglädare, vilket ger ökad risk för infektioner.

Exemplen på minuseffekterna är många. Dessutom kan aveln på ett fåtal korsningar av varje art så småningom föra med sig en genetisk utarmning av djurarterna, dvs. vissa arvsanlag går förlorade. Det kan t. ex. röra sig om motståndskraft mot vissa sjukdomar, anpassning till vissa extensiva miljöer etc.

Transporter och slakt

Antalet transporter av djur har ökat, liksom längden av varje transport. Det hela har sin grund i ökad specialisering och centralisering. Grisar blir ofta

stressade under transporter. Det yttrar sig ibland i det s. k. PSE-syndromet som är en förändrad ämnesomsättning i musklerna och ger ett dåligt kött. Hjärtat, som ju också är en muskel, kan också skadas. Arbetspressen på personalen vid ur- och ilastning av djuren, kan också tillfoga djuren skador som blåmärken, knäckta vingar och ben samt skadade ögon.

Själva slakten för med sig en mängd stressfaktorer. Sammanfösning med främmande djur, tidspress vid själva slakten, ångestskapande anordningar och hantering är alla moment som kan orsaka lidande hos djuren. Det finns inget "humant" sätt att slakta djur på. Det händer t. ex. att grisar hamnar levande i skällkar.

Sammanfattning

Den senaste tidens diskussion har visat på upprörande brister i djurhållningen, främst i de stora s. k. djurfabrikerna. Dels har djuren det trångt och dåligt, dels grasserar där sjukdomar i en mycket stor utsträckning.

Vi anser att det är hög tid att det blir en helt annan och bättre djurhållning i de s. k. djurfabrikerna, och för det behövs en ny och mera skärpt djurskyddslag. Djurhållningen bör bättre knyta an till djurens fysiska och beteendemässiga behov. Därigenom skulle den stora andelen sjuka djur kunna minska avsevärt, den slentrianmässiga medicineringen tas bort och köttets många gånger dåliga kvalitet kunna höjas.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en ny djurskyddslag snarast föreläggs riksdagen med krav på ökad hänsyn till djurens biologiska behov vid djurhållningen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ekonomiskt stöd avsätts från tillgängliga medel för att utverka en ekonomiskt effektiv och biologiskt anpassad djurhållning i småskaliga enheter.

Stockholm den 24 januari 1986

Ingegerd Anderlund (s)

Lennart Pettersson (s)